

УДК 636.082.26

Ю. В. Масюк,к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0001-6445-806X

Г. С. Мамчур,

студентка, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0003-2667-804X

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.20.46

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Yu. Masyuk,

PhD in Economics, associate professor, professor of finance, banking and insurance
Dnipro State Agrarian and Economic University

H. Mamchur,

Student, Dnipro State Agrarian and Economic University

FINANCIAL MANAGEMENT OF THE PROFIT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE

Досліджено сутність та особливості фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства. Доведено, що отримання прибутку є обов'язковою умовою функціонування підприємства. Прибуток розглядається як критерій ефективності відтворення і як показник, що відображає кінцевий результат інтенсивного і екстенсивного розвитку підприємства. Зокрема, сільськогосподарські підприємства працюють за принципом самофінансування і самоокупності діяльності. Зважаючи на це, отримання прибутку виступає досить важливим результативним показником їх діяльності. Досліджено основні завдання системи фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства. Доведено, що головною метою фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарських підприємств є забезпечення максимізації добробуту їх власників в поточному і перспективному періоді. Встановлено, що для ефективного фінансового менеджменту прибутку необхідно здійснювати удосконалення існуючих і розробку нових інструментів управління, реалізацію механізмів і стратегій управління прибутком, які відповідають сучасним економічним умовам діяльності вітчизняних підприємств.

The essence and features of financial management of the profit of the agricultural enterprise are investigated. It is proved that making a profit is a prerequisite for the operation of the enterprise. Profit is considered as a criterion for the effectiveness of reproduction and as an indicator that reflects the end result of intensive and extensive development of the enterprise. In particular, agricultural enterprises operate on the principle of self-financing and self-sufficiency. In view of this, making a profit is a very important performance indicator of their activities. The main tasks of the system of financial management of profits of agricultural enterprises are proved. It is proved that the main purpose of financial management of profits of agricultural enterprises is to ensure maximization of welfare of their owners in the current and future period. It is established that for effective financial management of profit it is necessary to improve existing and develop new management tools, implement mechanisms and strategies for profit management that meet the modern economic conditions of domestic enterprises. It should be noted that being the most important indicator of the financial activity of the enterprise, profit occupies a central place in the management system of the financial system of the agricultural enterprise. In the modern economic development of the country and the formation of real independence of agricultural enterprises, profit has acquired a new meaning, because in market conditions it is not only the main source of economic activity of any enterprise, but also a stimulus to its activities. However, each company has its own problems of profit management, which require detailed consideration by the company itself. Given the above, we believe that for effective financial management of agricultural profits it is important to implement the following measures: — actively use advertising and media to raise awareness of customers about the services offered to increase new areas of demand;

— to improve the skills of employees, which is accompanied by an increase in their productivity; continuously increase the level of service, ensure the completeness of services provided; — continuously analyze the state of competitors, identify their strengths and weaknesses, use experience; — reduce the level of circulation costs; this can be ensured by increasing sales of services, the implementation of internal reserves of their savings and other areas of economic activity.

Ключові слова: прибуток, менеджмент, фінансовий менеджмент, підприємство, управління, ризик, фінансові ресурси.

Key words: profit, management, financial management, enterprise, management, risk, financial resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах становлення і розвитку ринкових відносин підприємства можуть і повинні самостійно формувати свої фінансові ресурси, основними джерелами яких є прибуток. Отримання прибутку є обов'язковою умовою функціонування підприємства. Прибуток розглядається як критерій ефективності відтворення і як показник, що відображає кінцевий результат інтенсивного і екстенсивного розвитку підприємства. Сучасні умови ринкового середовища, що супроводжуються ускладненням економічних і фінансових взаємовідносин суб'єктів господарювання, наростанням кризових процесів в економіці, диктують необхідність вироблення нових підходів до управління господарською діяльністю підприємств, переосмислення і вдосконалення управлінських інструментів, у числі яких особливе місце займають аналітичні процедури. Актуалізація методики фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства, виступає одним з найважливіших напрямків в області вдосконалення управлінської діяльності. Недооцінка отриманих результатів призводить до втрати значної частини доходів, до нестачі фінансових ресурсів, до стагнації розвитку сільськогосподарського підприємства. Для ефективного управління діяльністю сільськогосподарського підприємства необхідно знати, за рахунок чого формується його прибуток, який його взаємозв'язок з грошовими потоками і який їхній вплив на ступінь розвитку бізнесу. Проблематика фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства потребує постійних наукових досліджень та доопрацювань.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематику фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарських підприємств досліджували у своїх працях такі вітчизняні та закордонні науковці: Кошкалда І.В., Непочатенко О.О., Рудь О.Г., Пігуль Н.Г., Череп А.В., Орликовський М.О., Гришковець В.В., Зелінський Р.С., Мордюк В.В., Сагайдак-Нікітюк Р.В., Гончаров А.Б. та ін.

Попри те, що здобутки науковців у галузі даного питання є надзвичайно вагомими, проте, ве-

лика кількість важливих питань залишається недослідженою і потребує подальших наукових обґрунтувань.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті ґрунтується на дослідженні сутності та особливостей здійснення фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сільськогосподарські підприємства працюють за принципом самофінансування і самоокупності діяльності. Зважаючи на це, отримання прибутку виступає досить важливим результативним показником діяльності сільськогосподарського підприємства. Саме від розміру отриманого прибутку створюються фонди, резерви та інші види власного капіталу. Грамотне управління фінансовими результатами надає велике вплив на результативність і ефективність діяльності підприємства. Фінансові результати формуються в результаті перевищення доходів над витратами. Поняття фінансових результатів несе в собі великий економічний сенс. Оскільки в поняття прибуток включаються такі показники, як виручка, повна собівартість виробленої та реалізованої продукції, інші доходи і витрати, а також інші елементи. Враховуючи важливість фінансового менеджменту для будь якого підприємства розглянемо детально різні погляди науковців відносно сутності прибутку та особливостей його фінансового менеджменту.

За твердженням Кошкалда І.В.: "Прибуток — найважливіша фінансова категорія. Він є показником, що відображає фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Зміст будь-якої підприємницької діяльності полягає у досягненні економічного ефекту у вигляді прибутку. Одночасно прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва при будь-якій формі власності. Він є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а й джерелом формування бюджетних коштів держави. Визначаючи поняття управ-

ління прибутком, необхідно чітко усвідомлювати, що прибуток не є безпосереднім об'єктом управління, оскільки його абсолютна величина є активним показником і безпосередньо залежить від зміни абсолютних величин інших фінансових показників господар" [1, с. 14].

Непочатенко О.О. та Рудь О.Г. звертають увагу на те, що: "у сучасній економічній науці розглядають три різних види прибутку: бухгалтерський, економічний та податковий. Економічний прибуток — це величина фінансового результату, який може бути одержаний за умови найбільш ефективного використання коштів. Податковий прибуток — це деяка умовна величина, яка розраховується відповідно до правил, передбачених податковим законодавством, і призначена для визначення об'єкта оподаткування. А бухгалтерський прибуток характеризує рівень господарювання підприємств і лише він може бути джерелом фінансування виробничо-технічного та соціального розвитку господарюючого суб'єкта, і джерелом доходів державного бюджету" [2, с. 257].

Аналізуючи вищевказане звернемо увагу на те, що, представлені різновиди прибутку визначають за видами обліку. А саме, бухгалтерський та податковий обліки показують результативність діяльності підприємства в минулому за певний період звітний та характеризуються створенням форм фінансової і податкової звітності, а саме: Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал і податкові декларації з метою аналізу функціонування підприємства та його стану фінансового, і також з метою розрахунку податку на прибуток і інших різновидів податків. На противагу вище зазначеному облік управлінський спрямований на перспективні періоди та його призначення ґрунтується на тому щоб допомагати управлінцям підприємства здійснювати планування стосовно вирішення питань характеру економічного.

Важливим етапом виступає дослідження сутності прибутку з точки зору діючого законодавства.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" прибуток: "це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток — це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати" [3].

З точки зору законодавства податкового фінансові результати і прибуток відповідно до ст. 134 Податкового кодексу України трактується так: "прибуток визначають зменшенням суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг і суму інших витрат звітного податкового періоду" [4].

За твердженням Пігуль М.Г.: "Прийняття управлінських рішень щодо формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств є надзвичайно важливим аспектом їх діяльності і передбачає розробку певних організаційно-методичних заходів з метою створення цілісної системи управління прибутком підприємств. Основними елементами організаційно-методичної системи управління прибутком є: організаційне забезпечення; інформаційне забезпечення; системи і методи планування прибутку; системи і методи внутрішнього контролю" [5, с. 127].

Аналізуючи різні варіанти трактування сутності прибутку сільськогосподарського підприємства та його фінансового менеджменту наголосимо на тому, що прибуток сільськогосподарського підприємства — основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його розвиток. Чим вище рівень генерування прибутку підприємства в процесі його господарської діяльності, тим менше його потреба в залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел і вище рівень самофінансування його розвитку, реалізації стратегічних цілей, підвищення конкурентних позицій на ринку. На відміну від інших внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів підприємства прибуток є постійно відтвореним ресурсом і його відтворення в умовах успішного господарювання здійснюється на розширеній основі. Отримання прибутку є обов'язковою умовою функціонування підприємства. Прибуток розглядається як критерій ефективності відтворення і як показник, що відображає кінцевий результат інтенсивного і екстенсивного розвитку підприємства.

Фінансовий менеджмент прибутку сільськогосподарського підприємства є процесом цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт для отримання певних фінансових результатів. Способи формування та розподілу прибутку вимагають постійного вдосконалення методів фінансового менеджменту цими процесами з боку керівників і фінансових менеджерів.

Стратегічна спрямованість системи фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства ґрунтується на обґрунтуванні перспективних напрямів діяльності сільськогосподарського підприємства на основі комплексного аналізу та оцінки стану ринкового середовища, рівня одержуваної і перспективної прибутку, можливостей управління прибутком з метою її підвищення на основі використання різних внутрішньо фірмових резервів.

Головною метою фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарських підприємств є забезпечення максимізації добробуту їх власників в поточному і перспективному періоді. Система фінансового менеджменту прибутку покликана вирішувати основні завдання, які представлені на рисунку 1.

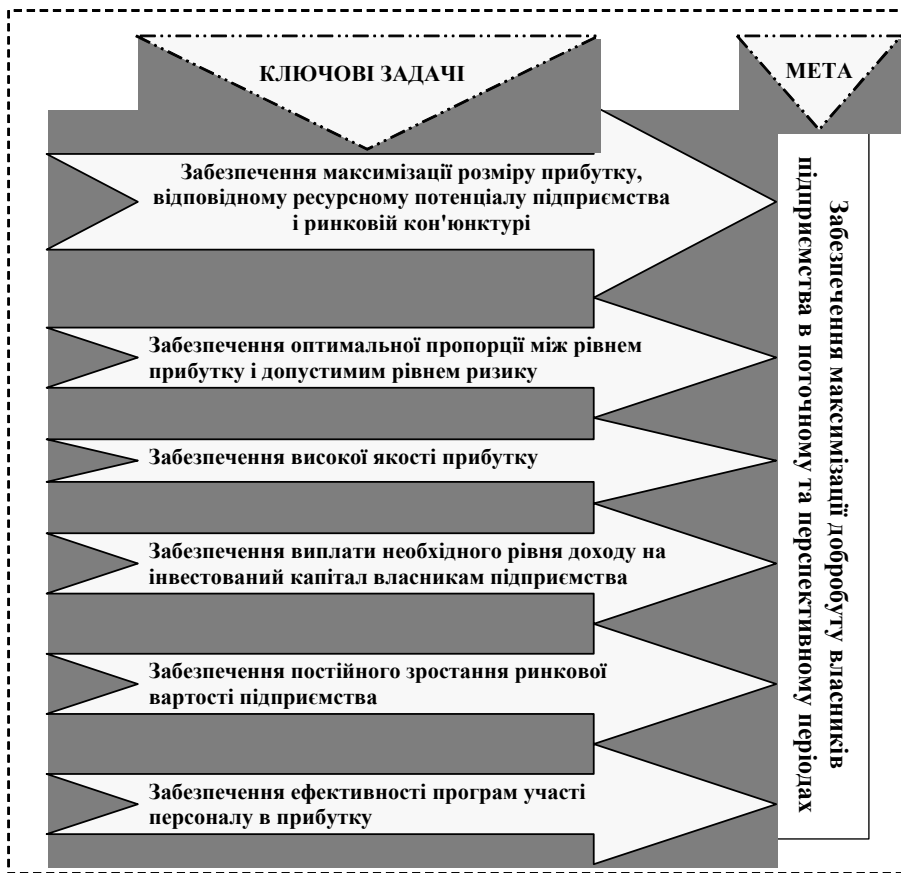

Рис. 1. Завдання системи фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства

Джерело: сформовано автором.

Досліджуючи особливості ефективності управління підприємства в цілому та управління прибутком зокрема Череп А.В. охарактеризовує ефективність управління через: "виконання завдань, що дозволяють мінімізувати фінансові ризики, які пов'язані передусім з платоспроможністю підприємства — своєчасним погашенням зобов'язань перед кредиторами, сплатою податків, виплатою заробітної плати тощо. Безперечно, система управління підприємством повинна швидко пристосовуватися до ринкових умов розвитку, тобто остання повинна бути гнучкою і динамічною. Як показує практика, відсутність у даній час такої системи управління не дозволяє підприємствам відразу і відповідним чином реагувати на зміни, що відбуваються в ринковому середовищі" [6, с. 47].

Науковці Орликовський М.О., Гришковець В.В., Зелінський Р.С., Мордюк В.В. стверджують, що: "вітчизняні сільськогосподарські підприємства найчастіше є виробниками сировини, а не продукції для кінцевого споживання. Тому механізм формування ефективності в них буде залежати від перерозподілу доходів на всіх етапах створення додаткової вартості. Порушення процесів обміну та перерозподілу доходів між виробниками сільськогосподарської сировини і вироб-

никами кінцевих продуктів спричинило до того, що ефективність у перших часто є нерентабельною, а в останніх рентабельною. Поглибило цю проблему й те, що протягом останніх років в умовах вільного обігу капіталу, зовнішні і внутрішні інвестиції спрямовувались у переробні галузі, а в сільськогосподарських підприємствах основним джерелом інвестицій залишались власні кошти" [7, с. 99].

Для реалізації дієвого механізму фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарських підприємств Сагайдак-Нікітюк Р.В. та Гончаров А.Б. рекомендують: "1. Проводити ефективну кадрову політику. Це повинно зменшити для господарства витрати часу на виробництво одиниці продукції, за умови забезпечення максимально продуктивного та кваліфікованого персоналу. 2. Підвищувати ефективність збутової політики підприємств. Оскільки від реалізації продукції залежить отриман-

ня доходу, необхідно приділяти їй більше уваги. 3. Уникати непродуктивних витрат шляхом їх нормування, планування та аналізу. 4. Підвищувати якість продукції і ліквідувати втрати від браку. На дохідність господарства впливає модернізація продукції або зняття з виробництва неконкурентоспроможних товарів. Господарство не зможе отримати максимальний можливий дохід, який був попередньо запланований, оскільки може зазнати підвищення витрат через виробництво неконкурентоспроможної продукції. 5. Підвищувати ефективність маркетингу. Багато нових видів виробів не купуються на ринку саме через відсутність дієвого механізму рекламування та заохочування покупців. 6. Застосовувати жорсткий контроль за всіма витратами. З метою проведення керівниками підрозділів найточнішого контролю за всіма ділянками роботи необхідно забезпечити їх всіма необхідними засобами" [8, с. 133].

Варто зазначити, що будучи найважливішим показником фінансової діяльності підприємства, прибуток займає основне місце в системі управління фінансовою системою сільськогосподарського підприємства. В умовах сучасного економічного розвитку країни та формування реальної самостійності сільськогосподарських підприємств

прибуток набув нового змісту, оскільки в ринкових умовах він виступає не лише основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але і стимулом його діяльності.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Підводячи підсумок проведеного дослідження наголосимо на тому, що прибуток є головною рушійною силою ринкової економіки, що забезпечує інтереси держави, власників, персоналу підприємства. Для ефективного фінансового менеджменту прибутку необхідно здійснювати удосконалення існуючих і розробку нових інструментів управління, реалізацію механізмів і стратегій управління прибутком, які відповідають сучасним економічним умовам діяльності вітчизняних підприємств. Однак у кожного окремого підприємства існують свої проблеми управління прибутком, які вимагають детального розгляду з боку самого підприємства. Враховуючи вищенаведене ми вважаємо, що для результативного фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства важливо реалізовувати такі заходи: активно застосовувати рекламу і засоби інформації для підвищення інформованості покупців про пропоновані послуги для збільшення нових напрямів попиту; підвищувати кваліфікацію працівників, що супроводжується зростанням продуктивності їхньої праці; безперервно підвищувати рівень обслуговування, забезпечувати повноту послуг, що надаються; безперервно аналізувати стан конкурентів, виявляти їх сильні і слабкі боки, використовувати досвід; знижувати рівень витрат обігу; це може бути забезпечено за рахунок зростання обсягу продажу послуг, реалізації внутрішніх резервів їх економії та інших напрямів господарської діяльності. Перспективним напрямком подальших наукових досліджень виступає аналіз ключових особливостей та ролі левериджу в системі фінансового менеджменту прибутку сільськогосподарського підприємства.

Література:

1. Кошкалда І.В. Управління прибутком сільськогосподарських підприємств. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2015. Вип. 161. С. 12—21.
2. Непочатенко О.О., Рудь О.Г. Економічний зміст поняття "прибуток" підприємств. Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету. 2007. Вип. 64. Ч. 2. С. 256—260.
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку I "Загальні вимоги до фінансової звітності" затверджене наказом МФУ України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

5. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2010. № 28. С. 125—132.

6. Череп А.В. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності суб'єктів господарювання Формування ринкових відносин в Україні. 2005. № 7 (50). С. 44—48.

7. Орликовський М.О., Гришковець В.В., Зелінський Р.С., Мордюк В.В. Управління прибутком підприємства як умова його ефективного функціонування. Агросвіт. 2020. № 1. С. 96—102.

8. Сагайдак-Нікітюк Р.В., Гончаров А.Б. Управління господарською діяльністю підприємства: навч. посіб. Харків: Зебра, 2015. 256 с.

References:

1. Koshkalda, I. V. (2015), "Profit management of agricultural enterprises. Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture", *Visnyk Kharkivskogo nacionalnogo tekhnichnogo universytetu siljskogho ghospodarstva imeni Petra Vasylenka*, vol. 161, pp. 12—21.

2. Nepochatenko, O.O. and Rudj, O.Gh. (2007), "The economic meaning of the concept of "profit" of enterprises", *Zbirnyk naukovykh pracj Umanskogho derzhavnogho aghrarnogho universytetu*, vol. 64, pp. 256—260.

3. Ministry of Finance of Ukraine (2013), "National Regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

4. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/>

5. Pighulj, N.Gh. (2010), "Enterprise profit management", *Problemy i perspektivy rozvytku bankivskojji systemy Ukrajinji*, vol. 28, pp. 125—132.

6. Cherep, A. V. (2005), "Improving the management of financial resources in order to increase the effectiveness of economic entities", *Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajinji*, vol. 7 (50), pp. 44—48.

7. Orlykovsky, M., Grishkovets, V., Zelinsky, R. and Morduk, V. (2020), "Enterprise profit management as a condition for its effective functioning", *Agrosvit*, vol. 1, pp. 96—102.

8. Saghajdak-Nikitjuk, R.V. and Ghoncharov, A.B. (2015), *Upravlinnja ghospodarskoju dijalnistju pidpryjemstva [Management of economic activity of the enterprise]*, Zebra, Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2021 р.